

УДК 338.43:005.35

JEL Classification: A22, I21, O13

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909062>

*Н.М. СІРЕНКО, доктор економічних наук, професор
Т.І. ЛУНКІНА, А.В. БУРКОВСЬКА, кандидати економічних наук*

Формування соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти України

Мета статті - висвітлити особливості формування соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти в контексті сучасних тенденцій підготовки фахівців з урахуванням холистичного розвитку економіки.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: порівняльний (оцінювання структурних змін видів діяльності щодо соціальної відповідальності аграрних ЗВО України); системно-структурного аналізу і синтезу (вивчення та узагальнення структурних пропорцій та зрушень щодо формування соціальної відповідальності ЗВО в аграрному секторі економіки); системного аналізу, групування (визначення і розрахунок показників оцінювання соціальної відповідальності п'ятірки лідерів аграрних закладів вищої освіти України).

Результати дослідження. Розглянуто особливості та роль соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти. Здійснено аналіз видів діяльності щодо соціальної відповідальності аграрних ЗВО України серед п'ятірки лідерів аграрних закладів вищої освіти, який дозволяє визначити рівень їх соціальної відповідальності. Запропоновано інкубатор соціальних новацій (для прикладу обрано МНАУ) для активізації роботи талановитих і здібних особистостей, що в результаті приведе до холистичного розвитку економіки.

Елементи наукової новизни. Дістала подальшого розвитку теорія соціалізації освіти як засобу зміни траєкторії розвитку аграрного сектору економіки з трансформацією парадигми суспільного мислення на соціально відповідальну, в основі чого застосування сучасних функцій освіти, що у кінцевому результаті має забезпечити соціально орієнтовану активність суб'єктів (неосів) у суспільстві знань.

Практична значущість. Обґрунтовано пропозиції щодо зміни орієнтирів, цілей і цінностей у здобувачів вищої освіти, які визнані у суспільстві, на соціально відповідальні, які сприятимуть підвищенню соціальної відповідальності людського капіталу в аграрному секторі економіки, що дозволить переорієнтувати суспільство в напрямі відповідального поведіння на засадах холистичного розвитку. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 16.

Ключові слова: соціальна відповідальність; здобувачі вищої освіти; аграрні заклади вищої освіти; соціально відповідальне поведіння; аграрний сектор; холистичний розвиток.

Сіренко Наталя Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)
E-mail: sirenko@mna.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Лункіна Тетяна Іванівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: lunkina_tanya@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Бурковська Алла Валентинівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: Burkovskaya@mna.edu.ua

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Постановка проблеми. Виклики сьогодення спонукають заклади вищої освіти (далі ЗВО) швидко реагувати на зовнішні трансформації та забезпечувати себе від матеріального й морального старіння. Звідси нагальною потребою виступає здатність до прояву і застосування інноваційних підходів

в освітньому та науковому процесі. Імплементуючи нові форми в навчання, неосні знання та знаннєсємну інформацію соціально орієнтованого спрямування, ЗВО мають можливість інтегруватися й ефективно розвиватися на основі холистичності як нового типу розвитку суспільства. Заклади вищої освіти являють собою інтегровані структури, що впроваджуючи принципи соціальної відповідальності, одночасно формують її на

© Н.М. Сіренко, Т.І. Лункіна, А.В. Бурковська, 2019

рівні: окремої особистості (здобувач вищої освіти, НПП, інші стейкхолдери); громади та держави. Зважаючи на це, вони здатні через свої функції просувати та поширювати соціальну відповідальність і передавати здобувачам вищої освіти визнані у суспільстві цілі й цінності в контексті збалансованості ключових аспектів розвитку (економічних, екологічних, соціальних та духовних).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні приділено досить мало уваги формуванню і поширенню соціальної відповідальності у закладах вищої освіти. Більшість вітчизняних науковців вважають, що соціальна відповідальність університетів перед суспільством є відповідальністю лише за результати і якість своєї професійної діяльності, що значно зужує їх роль. Разом із тим окремі науковці, зокрема, О. Грیشнова, Г. Міщук, О. Олійник [1], П. Кливец [3], О. Охріменко [5], М. Саприкіна [7], Я. Cruz [11], F. Giddings [12], R. Jackson [14] глобальну соціальну відповідальність ЗВО пов'язують насамперед з тією конструктивною роллю, яку вони повинні відігравати у суспільстві. Положення інших вчених також співзвучні: 1) роль ЗВО повинна бути провідною у передаванні здобувачам вищої освіти основних цінностей, які визнані суспільством на основі соціальної відповідальності [4]; 2) на сьогодні роботодавці звертають значну увагу на розвиток соціальної відповідальності молодих спеціалістів, яка спонукає останніх до позитивної, свідомої і корисної поведінки у процесі трудової діяльності [9]. У такому ракурсі питання соціальної відповідальності досліджується лише деякими діячами та науковцями. Увага передовсім приділена теоретичним напрацюванням і майже зовсім відсутні дослідження тенденцій формування соціальної відповідальності в аграрних ЗВО України, основних теоретико-практичних аспектів її формування.

Мета статті - висвітлити особливості формування соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти в контексті сучасних тенденцій підготовки фахівців з урахуванням холистичного розвитку економіки.

Методологія дослідження. Процес наукового дослідження характеризується логічною послідовністю та системністю розгляду такої важливої складової, як соціальна відповідальність у закладах вищої освіти України. Методологічною основою соціальної

відповідальності ЗВО більшість науковців вважають концепцію соціальної відповідальності бізнесу, основу якої становлять дві складові: економічна - виплата заробітної плати, дивіденди, яка сприяє соціальному розвитку громадян; соціальні аспекти впливу діяльності підприємств на споживачів, працівників, навколишнє середовище. Проте соціальна відповідальність ЗВО це не лише внутрішньоорганізаційна стратегія розвитку, вона розглядається як активна соціальна позиція університету, що полягає в гармонійному співіснуванні та взаємодії економічних, екологічних, соціальних та духовних чинників розвитку суспільства.

Виклад основних результатів дослідження. Відповідно до досліджень «Форсайт компетенцій 2030» встановлено, що 63% сучасних дітей будуть оволодівати професіями, яких на сьогодні не існує. До 2030 р. з'явиться 186 нових професій, а 57 діючих зникнуть. Через автоматизацію прогнозується скорочення близько 75 млн робочих місць, а мінімум 54% співробітників у світі повинні будуть пройти перенавчання, аби бути конкурентоспроможними і затребуваними на ринку праці [7].

Стосовно аграрного сектору України, то тут також відбуваються зміни за рахунок технічного переоснащення. Нові виклики спонукають керівництво залучати не тільки кваліфікованих спеціалістів (агрономів, механізаторів, управлінців), а й універсальних працівників, які зможуть швидко реагувати і пристосовуватися до нових змін в аграрному секторі в контексті холистичного розвитку. На сьогодні стратегічно важливим питанням для аграрної країни є усвідомлення змін набутих професій та відповідних трансформацій в освітньо-професійному середовищі, а також їх узгодження із збалансованим поєднанням економічних, екологічних, соціальних та духовних цінностей, враховуючи особливості розвитку сучасного покоління Z [6, 8].

Серед професій майбутнього варто виокремити: агронома-економіста, який поєднує професії економічного й агрономічного спрямування; сільськогосподарського еколога - спеціаліст з утилізації і переробки відходів; оператора автоматизованої сільськогосподарської техніки, який управляє безпілотниками, дронами; Сіті-фермера, спеціаліст щодо облаштування вертикальних ферм у містах; ГМО-агронома, здійснює впровадження біотехнологічних досягнень і

отримання продуктів із заданими властивостями; агроінформатик (агрокібернетик), фахівець, який відповідає за новітні розробки щодо інформатизації та автоматизації сільськогосподарських підприємств [10, 16].

Відповідно до прогнозів освітня система майбутнього буде містити такі елементи: індивідуальні траєкторії навчання, дистанційні школи й університети, ігрові онлайн-середовища, електронні наставники (тьютери, модератори), для доповнення реальності. Крім звичайного традиційного навчан-

ня навичкам і знанням, нові інструменти дозволять розвивати когнітивні навички та освоювати продуктивний стан свідомості (соціоемоційний інтелект) [13, 15].

Оцінка рівня соціально відповідальної діяльності закладів вищої освіти (п'ятірки лідерів аграрних закладів вищої освіти України) здійснена відповідно до розробленої методики, яка ґрунтується на 10-бальній шкалі з урахуванням проведеної діяльності у цьому напрямі (табл.).

Види діяльності щодо соціальної відповідальності аграрних ЗВО України, 2015-2018 рр.*

Напрями діяльності	Національний університет біоресурсів і природокористування України	Миколаївський національний аграрний університет	Національний університет водного господарства та природокористування	Таврійський державний агротехнологічний університет	Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
Навчальна (освітня) діяльність					
Якість освіти (навчання)	7,0	4,0	3,0	3,0	3,0
Інформаційна складова					
Наявність інформації щодо соціальної відповідальності на сайті ЗВО (сайтах кафедр)	7,0	7,0	5,0	4,0	5,0
Прозорість процедур і конкурсів	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Виробнича діяльність					
Працевлаштування здобувачів вищої освіти	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Наукова діяльність					
Наявність концепції та стратегії соціальної відповідальності	-	10	-	-	-
Наявність в університеті курсу з КСВ (СВ)	10,0	10,0	-	-	-
Екологічна складова	9,0	9,0	8,0	6,0	6,0

*Оцінка проводилася на основі матеріалів, викладених на сайтах ЗВО України.

Джерело: Побудовано на основі власних досліджень авторів.

Відповідно до цієї методики обрано основні напрями діяльності п'ятірки лідерів аграрної освіти України. Так, щодо якості освіти, то перше місце посідає Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБіП) (7 балів), друге місце - Миколаївський національний аграрний університет (МНАУ) (4 бали), третє міс-

це розподілили між собою Національний університет водного господарства та природокористування (НУВГП), Таврійський державний агротехнологічний університет (ТДАТУ) та Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка (ХНТУСГ ім. П. Василенка) - по 3 бали відповідно. Оцінка якості

навчання визначалася за 10-бальною шкалою. 10 балів - це максимальне значення показника якості навчання у 2018 р. серед ЗВО України, який становить 24,26.

Щодо інформаційної складової соціальної діяльності, то найкраще висвітлена інформація в НУБіП та Миколаївському національному аграрному університеті. Так, у НУБіП щомісяця проводиться аналіз витрат енергоресурсів (з липня 2017 р.), створено комісію з питань біоетики (14.05.2018 р.); у МНАУ розроблено стратегію розвитку соціальної відповідальності університету на 2019-2024 рр. Також Національний університет біоресурсів і природокористування України затвердив положення «Про науково-технічну раду Наукового парку “Стале природокористування та якість життя”» (2015 р.); на базі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка затверджено Програму сталого розвитку на 2011-2015 рр., створено Слобожанський навчально-практичний Центр сталого розвитку сільських територій Харківщини (2012 р.), сертифіковано відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) національного стандарту України - система управління якістю; Миколаївський національний аграрний університет розробив Концепцію розвитку МНАУ 2016-2022 рр., у 2018-2019 рр. діяльність університету сертифіковано відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) національного стандарту України - система управління якістю, розроблено Стратегію розвитку соціальної відповідальності МНАУ, 2019 -2024 рр.

Впровадження результатів соціально відповідальної діяльності МНАУ здійснюється у таких напрямках, зокрема: відвідування та надання матеріальної допомоги мешканцям Міського притулку для громадян похилого віку та інвалідів, ветеранам Заводського району, підопічним Міського територіального центру соціального обслуговування «Університет третього віку»; благодійна акція «Святий Миколай - дітям», метою якої є збір коштів на придбання подарунків до Нового року вихованцям Привільнянської школи-інтернату та Центру комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Мрія», а також дітям дитячого будинку «Сонечко». Як результат благодійної діяльності здобувачів вищої освіти у 2018 р. - громадську організацію «Творити добро» за вагомий внесок у розвиток волонтерського руху вже вшосте визнано перемож-

цем в обласному конкурсі «Волонтер року» в галузі освіти та виховання.

Одним із важливих напрямів соціальної відповідальності закладів вищої освіти виступає налагодження зв'язку між здобувачами вищої освіти, випускниками та роботодавцями, що зацікавлені в освічених і кваліфікованих працівниках. Варто відзначити, що на базі МНАУ функціонує Центр працевлаштування здобувачів вищої освіти і випускників університету. Для ефективної роботи Центру працевлаштування створено банк 31 вакансії. Роботодавці та здобувачі вищої освіти мають можливість переглядати інформацію в мережі Інтернет, використовуючи ресурси сайту університету.

Для успішного працевлаштування випускників за фахом у Миколаївському національному аграрному університеті реалізуються наступні заходи, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та участі роботодавців в освітньому процесі:

- постійний моніторинг працевлаштування випускників, направлених на робочі місця згідно з розподілом або тристоронніми угодами за останні роки;

- використовуючи можливості Інституту післядипломної освіти та його відділів випускники університету додатково отримують 2-3 робочі професії;

- на сайті університету розміщено електронну анкету здобувача вищої освіти для підбору вакансій та забезпечення працевлаштування здобувачів вищої освіти і випускників університету;

- для накопичення банку потенційних роботодавців (підприємств, установ і організацій) на сайті університету розміщено електронну анкету роботодавця;

- спільно з Департаментом агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації, обласним та районними Центрами зайнятості проведено ряд заходів з інформування випускників про наявні вакансії;

- постійно проводяться Ярмарки вакансій для здобувачів вищої освіти університету з метою вирішення питань працевлаштування;

- постійно проводяться семінари для здобувачів вищої освіти випускних курсів з питань складання резюме, професійної адаптації, проходження співбесіди з роботодавцем тощо.

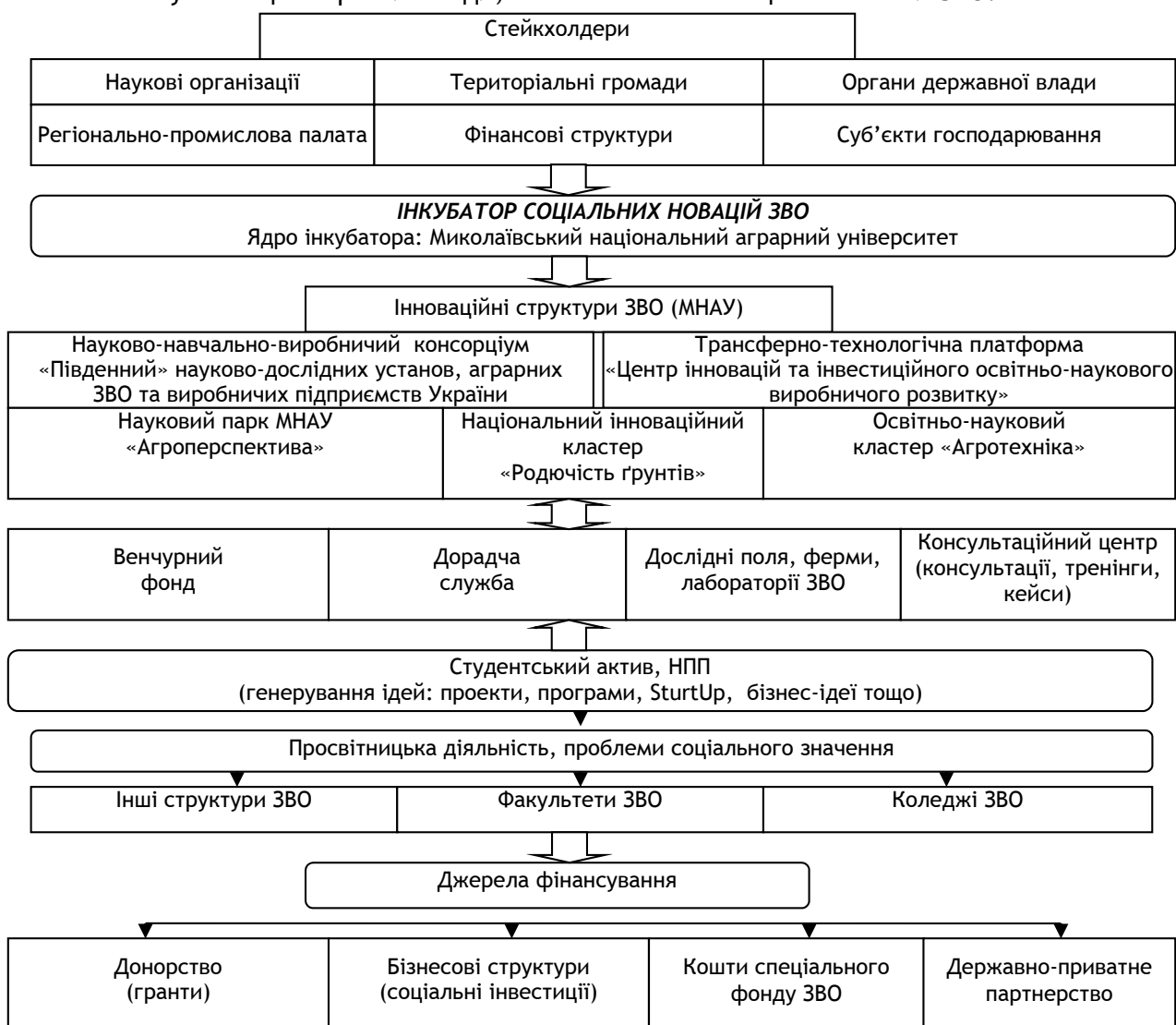
Відповідно до статистичних даних питома вага креативних та завзятих людей в економіці держави становить близько 5-7 %.

Проте наявні ідеї та проекти інколи дуже важко реалізувати й запровадити на практиці. Тому постає необхідність створення на базі ЗВО України інкубатора новацій, за допомогою яких будуть формуватися сприятливі умови для реалізації творчих і креативних ідей здобувачів вищої освіти (для прикладу обрано МНАУ) (рис.).

Такі інкубатори активізують роботу щодо талановитих і здібних особистостей, що в результаті приведе до холістичного розвитку економіки. Зазначені структурні одиниці можуть бути створені на базі будь-якого аграрного ЗВО України. Спочатку ідеї формуються здобувачами вищої освіти (долучатися також можуть місцеві органи влади, біз-

несові структури, неприбуткові організації, наукові організації, територіальні громади тощо). Наступним етапом є генерування ідей та формування студентського активу.

Консультаційний центр у процесі своєї діяльності може надавати консультації, проводити тренінги, допомагати у розробці бізнес-проектів. Далі відбувається презентація проектів, програм, стартапів та бізнес-ідей соціального спрямування. У результаті обираються проекти, які найбільшою мірою відповідають потребам сучасності. Джерелами фінансування виступають бізнесові структури як партнери-експерти та інвестори; міжнародне донорство на основі грантових проектів та спеціальні кошти ЗВО.

Модель створення інкубатора соціальних новацій на базі ЗВО України (використано матеріали МНАУ)

Джерело: Розробка авторів.

У результаті реалізації соціальних проектів через інкубатор соціальних новацій: підвищується зацікавленість у здобувачів вищої

освіти щодо навчання; відбувається тристоронній взаємозв'язок між викладачем, здобувачем вищої освіти та аграрним підприєм-

ством, яке у майбутньому може стати потенційним роботодавцем; підвищується соціально-культурний розвиток сільського населення; змінюється бачення основних цінностей суспільства на основі соціалізації освіти.

Висновки. У результаті проведених досліджень сформовано авторську позицію щодо подальшого розвитку соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти: ЗВО є відповідальними не лише за розвиток і збереження фундаментальної науки та

Список бібліографічних посилань

1. Грішнова О. А., Міщук Г. Ю., Олійник О. О. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків : монографія. Рівне : НУВГП, 2014. 216 с.
2. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
3. Кливець П. Инновационные методологические подходы к подготовке специалистов для рыночной экономики. *Вісник економічної науки*. 2013. № 2. С. 58-62.
4. Лободинська О. Формування соціальної відповідальності у випускників ВНЗ як чинника успішного працевлаштування. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2013. Вип. 2. С.36-38.
5. Охрімченко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність : навч. посіб. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. 180 с.
6. Хто такі «міленіали» і як навчати таких студентів? URL : <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/01/16/228473>.
7. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності : сайт. URL : <http://csr-ukraine.org>.
8. Цілі сталого розвитку в Україні. Представництво ООН в Україні, 2018. URL : <http://sdg.org.ua/ua/pro-globalni-tsilii>.
9. Шевченко Л. С. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти. *Вісник національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2011. № 4(7). С. 5-15.
10. Agricultural Education : website. URL : <https://www.ag-education.bayer.com>.
11. Cruz Ya. Quality and the social responsibility of universities // Global University Network for Innovation (GUNi), 2009. URL : <http://www.guninetwork.org/articles/quality-and-social-responsibility-universities>
12. Giddings F. H. The Theory of Socialization: A Syllabus of Sociological Principles for the Use of College and University Classes. N. Y. ; L. : MacMillan & Co., Ltd. xiv, 1897. 47 p.
13. International Labour Organization : website. URL : <https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>.
14. Jackson R. Holistic Special Education : Camphill Principles and Practice. Edinburg : Floris Books, 2006. 379 p.
15. The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. *Global Challenge Insight Report*. Geneva : World Economic Forum, 2016. 167 p. URL : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
16. Wilen-Daugenti T. Careers 3.0. Future Skills. Future Work // The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <https://www.oecd.org/site/eduimhe12/Tracey%20Wilen-Daugenti.pdf>.

освіченості, а й беруть участь в інтерпретації, поширенні та застосуванні нового знання, яке базується на соціально відповідальній діяльності суб'єкта господарювання в аграрному секторі; основних сучасних підходах до підготовки фахівців в аграрному секторі економіки; основних факторах глобальних змін, які вимагають майбутні професійні орієнтири; активізації соціально орієнтованої спрямованості навичок здобувачів вищої освіти України.

References

1. Hrishnova, O.A., Mishchuk, H.Yu. & Oliinyk, O.O. (2014). *Socialna vidpovidalnist u trudovih vidnosinah: teoriya, praktika, reguluyuvannya rizikiv: monohrafiia* [Social responsibility in labour relations: theory, practice, risk management: monograph]. Rivne: NUVGP [In Ukrainian].
2. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Y., Shpykuliak, O.H., et al. (2014). *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektivy : monohrafiia* [Innovative support for development of agriculture in Ukraine: problems and perspectives: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
3. Klivec, P. (2013). *Innovacionnye metodologicheskie podhody k podgotovke specialistov dlya rynochnoj ekonomiki* [Innovative methodological approaches to training specialists for the market economy]. *Visnik ekonomichnoyi nauki*, 2, pp 58-62 [In Russian].
4. Lobodinska, O. (2013). *Formuvannya socialnoyi vidpovidalnosti u vipusknikov VNZ yak chinnika uspihnoho pracevlash-tuvannya* [Formation of social responsibility among university graduates as a factor of successful employment]. *Visnik NTUU "KPI", Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika*, 2, pp 36-38 [In Ukrainian].
5. Ohrimenko, O.O. & Ivanova, T.V. (2015). *Socialna vidpovidalnist: navch. posib.* [Social responsibility: tutorial]. Kyiv: NTU of Ukraine "Kyiv Polytechnical Institute" [In Ukrainian].
6. Amosova, K. (2018). *Khto taki "mileniali" i yak navchati takih studentiv?* [Who are "millennials" and how to teach such students?]. *Life.Pravda*. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/01/16/228473> [In Ukrainian].
7. *Centr Rozvitku korporativnoyi socialnoyi vidpovidalnosti* [Centre for development of corporate social responsibility]. Retrieved from: <http://csr-ukraine.org> [In Ukrainian].
8. *Cili stalogo rozvitku v Ukraini* [Sustainable development goals in Ukraine]. (2018). *UN Delegation to Ukraine*. Retrieved from: <http://sdg.org.ua/ua/pro-globalni-tsilii> [In Ukrainian].
9. Shevchenko, L.S. (2011). *Socialna vidpovidalnist vishih navchalnih zakladiv: aspekt yakosti osvity* [Social responsibility of higher education institutions: aspect of quality of education]. *Visnyk natsionalnoho universytetu "Iurydychna akademiia imeni Yaroslava Mudroho"*, 4 (7), pp. 5-15 [In Ukrainian].
10. *Agricultural Education*. Retrieved from: <https://www.ag-education.bayer.com> [In English].
11. Cruz, Ya. (2009). *Quality and the social responsibility of universities. Global University Network for Innovation*. Retrieved from: <http://www.guninetwork.org/articles/quality-and-social-responsibility-universities> [In English].
12. Giddings, F.H. (1897). *The theory of socialization: a syllabus of sociological principles for the use of college and university classes*. New York; London: MacMillan & Co., Ltd [In English].
13. *International Labour Organization*. Retrieved from: <https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm> [In English].
14. Jackson, R. (2006). *Holistic special education: Camphill principles and practice*. Edinburg: Floris Books [In English].
15. *The future of jobs. Employment, skills and workforce strategy for the fourth industrial revolution*. (2016). *Global Challenge Insight Report*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf [In English].
16. Wilen-Daugenti, T. (n.d.). *Careers 3.0. Future skills. Future work. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. Retrieved from: <https://www.oecd.org/site/eduimhe12/Tracey%20Wilen-Daugenti.pdf> [In English].

Sirenko N.M., Lunkina T.I., Burkovska A.V. Formation of social responsibility in agrarian higher education institutions of Ukraine

The purpose of the article is to highlight features of social responsibility in agrarian institutions of higher education in context of modern trends of the development of higher education applicants in Ukraine, taking into account holistic economic development.

Research methods. During the research were used the following general scientific and special methods: comparative (for evaluating structural changes of activities on social responsibility of agrarian higher education institutions of Ukraine); structural and system analysis and synthesis (for study and generalization of structural proportions and shifts in the formation of social responsibility of higher education institutions in the agrarian sector of the economy); methods of systematic analysis and grouping (for definition and calculation of indicators of social responsibility assessment of five leaders of agrarian institutions of higher education in Ukraine).

Research results. The features and role of social responsibility in agrarian institutions of higher education were investigated. The analysis of types of activities on social responsibility of five leaders of agrarian institutions of higher education, which allows to determine a level of their social responsibility. An incubator of social innovations (Mykolaiv National Agrarian University was chosen as an example) was proposed to activate the work of talented and capable individuals that will lead to holistic economic development.

Elements of scientific novelty. The theory of educational socialization as a mean of changing the development trajectory of the agrarian sector of economy on basis of transformation of social thinking paradigm into socially responsible one was substantiated. It can be a basis for modern educational functions implementation, which will ultimately ensure socially oriented activity of subjects in the society.

Practical significance. The ways of changing orientations, goals and values of higher education students who are recognized in society as socially responsible were proposed. It will help to increase social responsibility of human capital in the agrarian sector of the economy and help to reorient society in the direction of responsible behaviour on basis of the holistic development. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs.: 16.

Keywords: social responsibility; applicants for higher education; agrarian institutions of higher education; socially responsible behaviour; agrarian sector; holistic development.

Sirenko Natalya Mykolaivna - doctor of economic sciences, professor, head of the finance, banking and insurance department, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhiia Honhadze st., Mykolaiv, Ukraine)

E-mail: sirenko@mna.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Lunkina Tetiana Ivanivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhiia Honhadze st., Mykolaiv, Ukraine)

E-mail: lunkina_tanya@i.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Burkovska Alla Valentynivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhiia Honhadze st., Mykolaiv, Ukraine)

E-mail: Burkovskaya@mna.u.edu.ua

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Сиренко Н.Н., Лункина Т.И., Бурковская А.В. Формирование социальной ответственности в аграрных заведениях высшего образования Украины

Цель статьи - осветить особенности формирования социальной ответственности в аграрных заведениях высшего образования в контексте современных тенденций подготовки специалистов с учетом холистического развития экономики.

Методика исследования. В процессе исследования были использованы общенаучные и специальные методы, а именно: сравнительный (оценка структурных изменений видов деятельности по социальной ответственности аграрных ЗВО Украины); системно-структурного анализа и синтеза (изучение и обобщение структурных пропорций и сдвигов по формированию социальной ответственности ЗВО в аграрном секторе экономики): системного анализа, группировки (определение и расчет показателей оценки социальной ответственности пятерки лидеров аграрных заведений высшего образования Украины).

Результаты исследования. Рассмотрены особенности и роль социальной ответственности в аграрных заведениях высшего образования. Осуществлен анализ видов деятельности по социальной ответственности аграрных ЗВО Украины среди пятерки лидеров аграрных заведений высшего образования, который позволяет определить уровень их социальной ответственности. Предложен инкубатор социальных новаций (как пример взят ННАУ) для активизации работы талантливых и способных личностей, что в результате приведет к холистическому развитию экономики.

Элементы научной новизны. Получила дальнейшее развитие теория социализации образования как средство изменения траектории развития аграрного сектора экономики с трансформацией парадигмы общественного мышления на социально ответственную, в основе чего применение современных функций образования, что в конечном итоге должно обеспечить социально ориентированную активность субъектов (неосов) в обществе знаний.

Практическая значимость. Обоснованы предложения по изменению ориентиров, целей и ценностей у соискателей высшего образования, которые признаны в обществе, на социально ответственные, которые будут способствовать повышению социальной ответственности человеческого капитала в аграрном секторе экономики, что позволит переориентировать общество в направлении ответственного поведения на основе холистического развития. Табл.: 1. Илл.: 1. Библиогр.: 16.

Ключевые слова: социальная ответственность; соискатели высшего образования; аграрные заведения высшего образования; социально ответственное поведение; аграрный сектор; холистическое развитие.

Сиренко Наталья Николаевна - доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: sirenko@mna.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Лункина Татьяна Ивановна - кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: lunkina_tanya@i.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Бурковская Алла Валентиновна - кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)
E-mail: Burkovskaya@mna.u.edu.ua
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Стаття надійшла до редакції 05.09.2019 р.

Фахове рецензування: 11.09.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сіренко Н. М., Лункіна Т. І., Бурковська А. В. Формування соціальної відповідальності в аграрних закладах вищої освіти України. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 62 – 69.

*

УДК 316.334.2:330.341:330.322 (477)

JEL Classification: E 02, E 22, O 32

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909069>

Н.М. СТОЛЯРЧУК, кандидат економічних наук

Н.В. СЕРГЄЄВА

*Г.О. ХІОНІ, аспірант**

Удосконалення інституційного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні

Мета статті - дослідити інституціональне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Методика дослідження. Використано діалектичний метод наукового пізнання - розгляд сутності інституційного забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності; емпіричний - для комплексної оцінки сучасного стану об'єкта дослідження на світовому рівні, абстрактно-логічний метод - формування пропозицій та висновків.

Результати дослідження. Інструментарій інвестиційної політики видозмінюється з урахуванням моделей промислової політики і стадій розвитку. Загроза для економічного розвитку виникає від ослаблення діючих інститутів. Багато інститутів втрачають свій вплив у зв'язку з надшвидкими темпами розвитку цифрової економіки. Україні необхідно стежити за тим, щоб інструменти її інвестиційної політики відповідали сучасним вимогам, використовуючи для цього такі засоби, як переорієнтація інвестиційних стимулів.

Елементи наукової новизни. Удосконалено модель взаємодії інститутів у процесі інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні на етапі сталого розвитку.

Практична значущість. Розроблено модель взаємодії інститутів у процесі інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, що включає неформальні інститути, державні та наддержавні інституції, нормативно-правове забезпечення, інвестиційне середовище. Рис.: 1. Бібліогр.: 25.

Ключові слова: інститути; інновації; інвестиції; сталий розвиток; капітальні інвестиції; інвестиційна діяльність.

Столярчук Надія Миколаївна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукових досліджень та інноваційного розвитку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com

Сергєєва Наталія Валеріївна - науковий співробітник, завідувач науково-організаційного відділу, Національний науковий центр «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» (Київська обл., Васильківський р-н, смт Леваха, вул. Вокзальна, 11)

E-mail: natushka1988@gmail.com

Хіоні Георгій Олександрович - аспірант відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10).

E-mail: khioni.georgiy@gmail.com

Постановка проблеми. Людство знаходиться на порозі четвертої промислової ре-

волюції, рушійними силами якої виступають досягнення у сфері передових технологій і роботизації, завдяки яким виробництво стає ефективніше, дешевше й швидше, ніж будь-коли раніше. Ключове значення для просування цілей сталого розвитку має зміцнення

* Науковий керівник - М.І. Кісіль, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник.

© Н.М. Столярчук, Н.В. Сергєєва, Г.О. Хіоні, 2019